

В.В. Вороненко¹, Ю.М. Скалецький², В.Ф. Торбін³

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З НАТО ТА ЄС У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ

¹Міністерство охорони здоров'я України, м. Київ,

²Національний інститут стратегічних досліджень, м. Київ,

³Українська військово-медична академія, м. Київ

Ключові слова: радіаційні технології, рентгенологічні й радіологічні дослідження, пацієнти, персонал, культура безпеки.

Ключевые слова: радиационные технологии, рентгенологические и радиологические исследования, пациенты, персонал, культура безопасности.

Key words: radiological technology, roentgenological and radiological research, patients, medical staff, safety culture.

Проаналізовано історію становлення концепції культури безпеки, досвід і проблеми впровадження в атомній енергетиці, а також обґрунтовано необхідність використання цієї концепції у медичній практиці.

Проанализировано историю становления концепции культуры безопасности, опыт и проблемы внедрения в атомной энергетике, а также обоснована необходимость использования этой концепции в медицинской практике.

In the article history of becoming of conception of culture of safety, experience and problems of introduction in atomic energy, and also the necessity of the use of this conception is grounded for medical practice.

Попри розповсюджене стереотипне уявлення про НАТО як військово-політичний блок, НАТО є, передусім, політичною організацією, що має у своєму розпорядженні необхідні військові можливості. І як будь-яка політична організація, вона приділяє значну увагу цивільним аспектам співробітництва як між державами-членами, так і з державами-партнерами, які залучаються до діяльності НАТО через програму Партнерство заради миру (ПЗМ) Ради Євroatлантичного партнерства (РЄАП).

Співробітництво у сфері планування та реагування на надзвичайні ситуації цивільного характеру є найбільшим невійськовим компонентом у рамках програми ПЗМ.

Питання щодо аварійної готовності, планування на випадок надзвичайних ситуацій, а також реагування на надзвичайні ситуації протягом 2004–2007 рр. не належали до пріоритетних у співробітництві України з ЄС. Лише у 2008 р. до заходів з виконання Плану дій Україна-ЄС у розділі III «Інші завдання Плану дій Україна-ЄС» серед проблемних питань зазначено «Активізацію співробітництва з ЄС у сфері цивільного захисту» [11].

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Використано метод порівняльного аналізу даних спеціальної літератури. Матеріалом дослідження обрано наукові джерела та нормативно-правові акти державного та міжнародного рівня (13) за період від 2005 року і донині.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Нормативно-правову базу співробітництва України з НАТО складають ряд Законів України, Указів Президента України, Постанов Верховної Ради України, Постанов і Розпоряджень Кабінету Міністрів України, а також міжнародні угоди дво- та багатостороннього характеру.

Основними нормативно-правовими документами України у сфері євroatлантичної інтеграції, на основі яких розвивалось співробітництво з НАТО, є наступні [1]: Постанова Верховної Ради України від 2 липня 1993 р. №3360-ХІІ «Основні напрями зовнішньої політики України»; Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 травня 2002 р. «Про Стратегію України щодо Організації Північноатлантичного договору (НАТО)», введене в дію відповідним Указом Президента України від 8 липня 2002 р.; Постанова Верховної Ради України від 21 листопада 2002 р. №233-ІV «Про рекомендації парламентських слухань про взаємовідносини та співробітництво України з НАТО»; Закон України від 19 червня 2003 р. №964-ІV «Про основи національної безпеки України»; Указ Президента України від 21 квітня 2005 р. №702/2005 «Питання Воєнної доктрини України»; Указ Президента України від 12 лютого 2007 р. №105/2007 «Про Стратегію національної безпеки України»; Державна програма співробітництва України з НАТО на 2001–2004 роки; щорічні Цільові плани Україна-НАТО.

Співробітництво Міністерства з надзвичайних ситуацій (МНС) України та НАТО розвивалось на основі наступних двох і багатосторонніх нормативно-правових актів [2]: Програма «Партнерство заради миру» (Рамковий документ, 1994 р.); Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору (1997 р.); Індивідуальна програма партнерства між Україною та НАТО; Меморандум про взаєморозуміння щодо планування при надзвичайних ситуаціях цивільного характеру та готовності до катастроф між МНС та НАТО (16 грудня 1997 року); План дій Україна-НАТО (Прага, 2002 р., в рамках цього Плану реалізуються щорічні Цільові плани Україна-НАТО).

Згідно зі статутом [3], МНС є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань забезпечення

реалізації державної політики у сфері цивільного захисту, забезпечення керівництва діяльністю єдиної державної системи цивільного захисту населення і територій, а також рятувальної справи, техногенної і пожежної безпеки і, відповідно покладених на нього завдань, у встановленому порядку здійснює міжнародне співробітництво з питань, що належать до його компетенції, вивчає, узагальнює та поширює досвід іноземних держав, бере участь у підготовці та укладанні міжнародних договорів, відповідно до законодавства представляє інтереси України в міжнародних організаціях.

Отже, МНС є головним органом державної влади в Україні, що здійснює співробітництво з НАТО з питань планування та реагування на надзвичайні ситуації цивільного характеру.

МНС визначає наступні цілі у співробітництві з НАТО [2]: залучення передового світового досвіду, фінансових і технологічних ресурсів для підвищення ефективності діяльності МНС та його структурних підрозділів; використання національного потенціалу, сил і засобів МНС у пошуково-рятувальних операціях та інших міжнародних програмах; створення договірно-правової бази для розвитку співробітництва з НАТО та країнами-членами НАТО щодо запобігання та реагування на надзвичайні ситуації транскордонного та національного рівнів; досягнення формуваннями МНС, призначеними для виконання завдань Програми ПЗМ, цілей сумісності й здатності діяти разом з силами НАТО і країн-партнерів з метою участі в пошуково-рятувальних і гуманітарних операціях.

МНС здійснює співробітництво з НАТО шляхом виконання відповідних заходів Індивідуальної програми партнерства та Робочого плану імплементації Хартії, встановлення прямих контактів з Директоратом НАТО з планування при надзвичайних ситуаціях цивільного характеру, а також реалізації положень Меморандуму про взаєморозуміння у галузі планування при надзвичайних ситуаціях цивільного характеру та готовності до катастроф між МНС України і НАТО.

Співробітництво МНС України з НАТО ґрунтується, перш за все, на невійськовому співробітництві. Такою структурою у штаб-квартирі НАТО є Директорат з планування при надзвичайних ситуаціях цивільного характеру.

Протягом 2004 року, відповідно до Індивідуальної програми партнерства України з НАТО у сфері планування надзвичайних ситуацій цивільного характеру, МНС взяло участь у 9 засіданнях комітетів НАТО, 7 навчальних курсах країн-членів НАТО, 6 семінарах, 2 військово-цивільних навчаннях НАТО з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Практичними результатами участі у зазначених заходах була розробка спільних рекомендацій, планів і заходів з подолання наслідків надзвичайних ситуацій разом з країнами-членами та партнерами НАТО.

Окрім того, за цей період представники МНС мали змогу пройти навчання (безкоштовно) на курсах з надзвичайного цивільного планування та військово-цивільного співробітництва, з проведення операцій з ліквідації наслідків

надзвичайних ситуацій і надання гуманітарної допомоги, а також міжнародних відносин і проблем безпеки. Це, зокрема, ознайомчий курс «Цивільний захист у Швейцарії» (м. Швазенбург, Швейцарія, 18–25 квітня); навчальний курс з підготовки керівників у сфері міжнародних відносин і з питань безпеки в Європейському центрі досліджень проблем безпеки ім. Дж. Маршалла (Німеччина, з 13 січня до 1 травня); курс другого рівня з питань підготовки та проведення міжнародних рятувальних операцій (м. Ревінге, Швеція, з 29 лютого до 7 квітня) тощо.

У рамках Програми двостороннього військового співробітництва між МНС України та Міністерством оборони США 8–10 червня в м. Львові відбулись міжнародні навчання «Раф енд Реді 2004» за темою «Міжнародна пошуково-рятувальна операція в зоні великомасштабного землетрусу силами військових і цивільних формувань».

Під час навчання відпрацьовували питання організації взаємодії міжнародного цивільно-військового координаційного центру (за участю України, США, країн-членів ГУУАМ, НАТО), центральних і місцевих органів виконавчої влади в районі масштабного стихійного лиха під час проведення рятувальної операції та вивчали можливість проведення пошуку та рятування постраждалих спільними діями військових, цивільних формувань і місцевого населення.

У 2005 року МНС України взяло участь у 6 засіданнях комітетів НАТО з питань надзвичайного цивільного планування, 8 навчальних курсах країн-членів НАТО, 4 семінарах з надзвичайного цивільного планування, 3 військово-цивільних навчаннях НАТО з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Серед навчань варто виділити масштабні багатонаціональні навчання «Joint Assistance 2005», (9–13 жовтня, Яворівський полігон). Зазначений захід організовано Урядом України спільно з Організацією з заборони хімічної зброї (ОЗХЗ) та Євroatлантичним координаційним центром НАТО з питань реагування на катастрофи (НАТО/ЄКЦПК). Навчання проведено відповідно до статті X Конвенції про заборону хімічної зброї (КХЗ) і мало на меті відпрацювання та вдосконалення практичних механізмів міжнародної взаємодії та надання багатосторонньої допомоги державі-учасниці КХЗ, яка, за сценарієм навчання, стала об'єктом терористичного нападу із застосуванням хімічної зброї. У зазначеному навчанні підрозділи МНС України спільно з командами рятувальників з різних країн світу відпрацьовували дії з проведення пошуково-рятувальних заходів з надання допомоги населенню, яке, за сценарієм, постраждало внаслідок дії хімічних речовин, ліквідації наслідків аварії на хімічному підприємстві тощо.

Також у рамках Індивідуальної програми партнерства між Україною та НАТО за ініціативою МНС організовано та проведено спільний навчальний семінар з питань взаємодії підрозділів і систем зв'язку під час гасіння великих пожеж, ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха та терористичних актів. Захід проводили 15–16 вересня у м. Су-дак. Основною темою обговорення на семінарі була розробка і впровадження в експлуатацію на території України Служби

112 та обмін досвідом з питань організації зазначеної служби екстреного виклику. Зокрема, обговорювали питання утримання та фінансування зазначеної служби, на базі яких міністерств чи відомств створювати службу 112; порядок прийому, обробки та направлення відповідних служб для реагування на надзвичайну ситуацію; організація зв'язку та передачі даних з місць ліквідації надзвичайних ситуацій; технічне забезпечення тощо.

25–26 квітня у м. Гельсінкі відбулось пленарне засідання Головного Комітету з питань планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру, в якому взяли участь керівники відповідних міністерств і відомств держав-членів і країн-партнерів НАТО. На засіданні ухвалено Спільний план підвищення готовності населення до терористичних нападів з використанням хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної зброї. План передбачає низку заходів з оптимізації підготовленості як окремих країн, так і НАТО загалом до швидкого й ефективного реагування на наслідки терористичних нападів, серед них: покращення координації реагування на катастрофи, захист критичної інфраструктури (запаси води та енергоносіїв), а також допомога постраждалим від потенційного нападу.

Учасники заходу також розглянули шляхи забезпечення ефективної цивільної підтримки військовим операціям НАТО з реагування на кризи.

У сфері освіти та професійної підготовки протягом 2005 року представники МНС мали змогу пройти навчання на курсах з надзвичайного цивільного планування та військово-цивільного співробітництва, з проведення операцій з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій і надання гуманітарної допомоги, а також курсах з мовної підготовки.

Відповідно до Програми двостороннього військового співробітництва між Україною та США, 21–25 червня (м. Одеса) проведено міжнародне навчання з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій «Раф енд Реді 2005». Навчання було командно-штабним, під час якого відпрацьовували організацію міжвідомчої взаємодії державних і місцевих органів виконавчої влади на випадок ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, взаємодію місцевих цивільних і військових рятувальників, міжвідомчу взаємодію та координацію заходів, також розроблено контрольний перелік порядку дій, що застосовуватиметься під час проведення масштабного навчання у вересні 2006 року, а також у разі виникнення терористичної загрози або загрози природного характеру на одному з нафтогазопроводів, що транспортують природний газ і нафту з сусідніх країн по Чорному морю та до країн Західної Європи.

На виконання Меморандуму про взаєморозуміння щодо планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру та готовності до катастроф між Міністерством з питань надзвичайних ситуацій та Організацією Північно-атлантичного договору 21–22 березня відбулось 8-ме засідання Спільної Групи Україна-НАТО з надзвичайного цивільного планування за участю заступника Генерального секретаря НАТО з питань операцій А. Коберацького.

Наступного 2006 року, відповідно до Індивідуальної програми партнерства України з НАТО у сфері надзвичайного цивільного планування, МНС України взяло участь у 11 засіданнях комітетів НАТО, 3 семінарах і конференціях, 2 міжнародних навчаннях у галузі надзвичайного цивільного планування, 7 навчальних курсах країн-членів НАТО.

Особливо масштабними були багатонаціональні навчання «Раф енд Реді 2006», що проводились відповідно до Програми двостороннього військового співробітництва між Україною та США з відпрацювання дій міжнародних організацій у ході ліквідації надзвичайної ситуації внаслідок терористичного акту (м. Одеса, вересень 2006). До навчання залучались: від України – МНС, МОЗ, МВС, СБУ, служба медицини катастроф, сили та засоби підприємств, на яких відпрацьовуються навчальні питання; від США – військові та цивільні формування штату Каліфорнія.

У рамках виконання Індивідуальної програми партнерства України з НАТО, в жовтні 2007 року на території навчально-матеріальної бази Центру підготовки офіцерів для багатонаціональних штабів Національної академії оборони Міністерством спільно з Агентством рятувальних служб Швеції проведено міжнародний навчальний курс «Інформаційний менеджмент та ЗМІ під час проведення операцій з реагування на надзвичайні ситуації» за участю представників 12 країн партнерів і членів НАТО.

Отже, у рамках планування на випадок надзвичайних ситуацій між Україною та НАТО створено передумови для розвитку ряду перспективних проектів, серед яких започаткування практичної роботи з прогнозування та запобігання ядерним катастрофам, ліквідації наслідків катастроф природного та техногенного характеру тощо, а також для участі у спільних навчаннях і тренуваннях. Україна представлена на різноманітних заходах НАТО, пов'язаних з покращенням підготовленості національних структур до реагування на надзвичайні ситуації.

Допомогу Україні надано в 1995 р. під час аварії на очисних спорудах м. Харків, в 1997 р. – у проведенні пошуково-рятувальних робіт на місці катастрофи українського літака Як-42 в Греції, у 1998 і 2001 рр. – у подоланні наслідків повеней у Закарпатті.

Протягом останніх років основна увага приділялась практичній реалізації положень Меморандуму про взаєморозуміння з планування при надзвичайних ситуаціях цивільного характеру та готовності до катастроф, укладеного між НАТО та МНС України 16.12.1997 року, виконанню Планів дій Альянсу у сфері ПНС, оптимізації механізмів використання військових ресурсів у цивільній діяльності з подолання наслідків надзвичайних ситуацій тощо. Крім того, Україна була представлена на заходах Альянсу специфічного характеру, пов'язаних з покращенням підготовленості структур Альянсу та країн-членів і партнерів НАТО до реагування на можливе застосування проти цивільного населення хімічних, біологічних, радіологічних і ядерних речовин (СБРН), посилення цивільної підтримки військових спроможностей НАТО в операціях з реагування на кризи. Налагодженою та ефективною стала співпраця

МНС України з офісом Євроатлантичного координаційного центру реагування на катастрофи (ЄАКЦПК).

Протягом останніх років Україна також брала участь у різних навчаннях НАТО цивільного характеру.

Слід підкреслити, що співробітництво МНС з НАТО за даний період зосереджувалось, в основному, на питаннях перетворення військ Цивільної оборони й органів і підрозділів державної пожежної охорони України в окрему невійськову службу; проведення оборонного огляду відповідно до євроатлантичних стандартів; участі Міністерства у заходах Програми «Партнерство заради миру» відповідно до Індивідуальної програми партнерства України з НАТО; планування разом з комітетами та управліннями НАТО заходів з удосконалення взаємосумісності під час надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру; реалізація Комплексної програми розвитку системи зв'язку, оповіщення та інформатизації МНС України на період 2004–2010 рр.; опрацювання та запровадження досвіду держав-членів НАТО щодо визначення критеріїв класифікації надзвичайних ситуацій, їх практичного застосування при розрахунку сил, засобів, матеріальних і фінансових ресурсів, що залучаються для подолання наслідків надзвичайних ситуацій для застосування у системі МНС, насамперед, під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій транскордонного характеру; удосконалення законодавчої бази з питань визначення засад організації і діяльності сил цивільного захисту та реагування на надзвичайні ситуації для завершення переходу до Єдиної державної системи цивільного захисту, що поступово планується доповнювати з урахуванням стандартів держав-членів НАТО; розробка проектів нормативно-правових актів про внесення змін до законодавства щодо розподілу повноважень і обов'язків між центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування в частині їх участі в реалізації державної політики з забезпечення цивільного захисту [4–9].

Проблемними питаннями, що перешкоджають ефективній співпраці, є [10] недостатнє усвідомлення керівниками більшості структурних підрозділів МНС конкретної ролі їх підрозділів у виконанні заходів відповідних програм співробітництва України з НАТО, зокрема, у частині виконання заходів Цільового плану Україна-НАТО; брак фахівців з відповідною мовною підготовкою (англійська чи французька мови) для участі у заходах НАТО, що не дозволяє в повному обсязі використовувати всі пропозиції, що отримує Міністерство від НАТО та інших міжнародних організацій.

Кризові процеси у світі, що супроводжуються загрозою розповсюдження зброї масового знищення (ЗМЗ) та відповідних матеріалів та набуття тероризмом нових рис, які дозволяють характеризувати його як глобальне явище, спричиняють синергійний ефект, тобто взаємно підсилюються, й у разі неадекватного реагування світового товариства на ці процеси не можна виключати реалізації найнесприятливішого і найнебезпечнішого сценарію, в результаті якого ЗМЗ (у найгіршому варіанті, ядерна зброя) потрапить до рук терористів. Чітке усвідомлення цієї загрози стало одним з важливих результатів процесу

осмислення нових безпекових реалій, у яких опинився світ після терористичних актів 11 вересня 2001 року.

Альянс, який з моменту свого створення мав визначальний вплив на глобальну безпеку, адекватно відреагував на події 11 вересня 2001 року. Саме після терористичного нападу на США було вперше введено в дію Статтю 5 Вашингтонського договору, що містить ключове положення про те, що озброєний напад на одного члена Альянсу розглядається як напад на всі країни НАТО. Члени Альянсу розпочали першу за час свого існування антитерористичну операцію під назвою Eagle Assist, у ході якої з середини жовтня 2001 року до середини травня 2002 року літаки НАТО брали участь у патрулюванні повітряного простору над США. Одночасно з цим розпочався процес переосмислення ролі Північноатлантичного союзу та його завдань у нових умовах.

Отже, виникла необхідність перегляду Стратегічної концепції 1999 року, в якій участь НАТО в антитерористичних заходах не розглядалась як пріоритетний напрям діяльності Альянсу, і 18 грудня 2001 року Міністри оборони країн-учасниць Північноатлантичного союзу поставили завдання перед військовими організаціями та структурами НАТО розробити Воєнну концепцію оборони проти тероризму для її затвердження Північноатлантичною радою. У травні 2002 року під час наради Міністрів закордонних справ країн НАТО у Рейк'явіку також прийнято принципове рішення стосовно протидії тероризму. Альянс буде діяти «там, де необхідно, і тоді, коли це необхідно», тобто офіційно заявлено, що в антитерористичній діяльності НАТО готовий вийти за межі «євроатлантичного простору».

Після затвердження Воєнної концепції оборони проти тероризму Північноатлантичною радою вона була ухвалена лідерами держав і главами урядів 21 листопада 2002 року під час Празького самміту. На цьому ж заході прийнято так званий Празький пакет заходів, спрямованих на забезпечення ефективного реагування НАТО на виклики тероризму.

Серед інших важливих положень цього документу в зв'язку з темою, що розглядається, слід виділити пункт, що стосувався 5 ініціатив з питань ядерної, біологічної та хімічної оборони, які, зокрема, передбачали створення лабораторії швидкого розгортання для проведення ядерного, хімічного та біологічного аналізу; команди швидкого реагування на ядерні, хімічні та біологічні події; віртуального центру, оснащеного найсучаснішим обладнанням для захисту від ядерної, біологічної та хімічної зброї.

Крім того, на Празькому самміті затверджено План дій Партнерства проти тероризму, а також План дій Україна-НАТО, що став основою для розробки щорічних цільових планів Україна-НАТО, які, зокрема, включали заходи з протидії загрозам ядерному тероризму та розповсюдженню.

Процес подальшого посилення антитерористичної діяльності Альянсу отримав свій розвиток завдяки рішенням Стамбульського саміту НАТО на найвищому рівні (28–29 червня 2004 року). Лідери країн НАТО ухвалили пакет заходів, зокрема щодо удосконалення процесу обміну розвіданою інформацією між країнами-членами, посилення можливостей швидкого реагування у відповідь

на запит будь-якої країни-члена стосовно допомоги у зв'язку з загрозою терористичного акту або необхідності у ліквідації наслідків такого акту. Згідно з досягнутими домовленостями розвідувальні літаки системи AWACS, а також багатонаціональний батальйон хімічного, біологічного, радіологічного та ядерного захисту можуть бути надані у розпорядження будь-якого члена Північноатлантичного союзу на його запит. Крім того, цей пакет заходів включав Програму захисту від тероризму (Defence Against Terrorism programme), що передбачає розробку нових технологій для їх використання у протидії тероризму.

Ризький самміт (28–29 листопада 2006 р.) відзначив новий етап у процесі адаптації стратегічних завдань НАТО в умовах значного розширення Альянсу та загострення боротьби проти міжнародного тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. Як зазначається у публікації «НАТО після Риги» [12]: «Ризький самміт ... був визначною подією для Альянсу. Глави держав та урядів 26 країн-членів НАТО зустрілися разом у восьмий раз за часів закінчення холодної війни та вперше у столиці однієї з країн останньої хвилі нового розширення НАТО». У столиці Латвії ухвалено важливий документ «Комплексні політичні настанови (Comprehensive Political Guidance)» [13], в якому визнається, що протягом наступних 10–15 років основними загрозами для Альянсу, напевно, будуть тероризм, який стає глобальнішим за масштабами і смертельнішим за наслідками, а також розповсюдження зброї масового знищення.

Якщо розглядати основоположний для відносин України з Альянсом документ, Хартію про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного Договору (9 липня 1997 року), слід відзначити, що у Хартії акцент зроблено на співробітництві сторін у забезпеченні режиму нерозповсюдження ядерної та інших видів зброї масового знищення (пункт 6 Хартії), дається висока оцінка внеску України у справу зміцнення безпеки та стабільності в Європі, який вона зробила, відмовившись від ядерної зброї та приєднавшись до ДНЯЗ як неядерна держава (пункт 16), підтверджуються зобов'язання України та країн-членів НАТО продовжувати виконання у повному обсязі всіх угод стосовно роззброєння, нерозповсюдження ядерної зброї та контролю над озброєннями (пункт 19). Щодо протидії тероризму, на той момент ця проблема ще розглядалась як один із напрямків співробітництва, стосовно якого у документі передбачалось лише проведення консультацій між Україною та НАТО (пункт 6).

Надалі у відносинах між Україною та НАТО питанню протидії тероризму та розповсюдженню ЗМЗ приділяється більше уваги. Особливо ця тенденція підсилена після терактів 11 вересня 2001 року. Зокрема, 26 лютого 2002 року, тобто невдовзі після нападу терористів на США, Указом Президента України №190/2002 до Державної програми співробітництва України з Організацією Північноатлантичного Договору (НАТО) на 2001–2004 роки внесено зміни, завдяки яким сферу антитерористичного співробітництва України з Альянсом значно розширено.

У доповненому вигляді зазначена програма крім підготовки військових контингентів Збройних Сил України

та відповідної інфраструктури для взаємодії з Об'єднаними збройними силами НАТО під час проведення миротворчих, антитерористичних та інших операцій, а також пошуку нових форм співпраці, передбачала також співробітництво у невійськових галузях, включаючи протидію міжнародному тероризму, нелегальним переміщенням радіоактивних речовин, а також удосконалення цивільно-військової системи організації повітряного руху для тісної взаємодії з НАТО під час антитерористичних та інших операцій. У новій редакції програми, звичайно, під впливом змін у пріоритетних напрямках діяльності Альянсу боротьбу з міжнародним тероризмом разом з протидією нелегальним переміщенням зброї, технологій подвійного використання, радіоактивних і наркотичних речовин віднесено до пріоритетних завдань співробітництва. Для підвищення ефективності співпраці між Україною та НАТО загалом й у сфері протидії найнебезпечнішим зарозам сучасності зокрема ряд заходів Програми спрямовано на удосконалення координації дій та обміну інформацією між відповідними органами та структурами України та НАТО.

Як уже зазначено, на Празькому самміті (21–22 листопада 2002 року) затверджено План дій Україна-НАТО. На виконання цього Плану дій для досягнення погоджених сторонами цілей з 2003 року щорічно приймаються цільові плани Україна-НАТО, що включають конкретні внутрішні заходи України й відповідні спільні заходи Україна-НАТО, в тому числі, з метою протидії ядерному розповсюдженню та ядерному і радіологічному тероризму.

Серед ключових напрямків міжнародного співробітництва, крім співробітництва з НАТО, можна виділити контакти і практичні програми взаємодії зі структурами Ради Європи і Європейської Комісії, Центральньо-Європейської Ініціативи, Організації Об'єднаних Націй, інших урядових і неурядових організацій, а також розвиток міжнародних зв'язків на двосторонній основі.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз цільових планів Україна-НАТО на 2003–2010 рр. показує взаємодію між нашою країною, Північноатлантичним альянсом і ЄС щодо розвитку співробітництва у сфері запобігання та реагування на надзвичайні ситуації, у тому числі, ядерний і радіологічний тероризм, має стійку тенденцію до поглиблення та розширення. До спільних зусиль залучається все ширше коло учасників, урізноманітнюються види та формати співпраці у цьому важливому напрямку.

2. У країнах-членах НАТО останнім часом приділяється все більше уваги створенню єдиних національних систем реагування на катастрофічні події, що виникли внаслідок причин природного, техногенного та терористичного характеру.

3. Україна, НАТО та ЄС вже мають достатньо багатий досвід співробітництва у сфері реагування на надзвичайні події природного та техногенного характеру (у тому числі, в рамках щорічних цільових планів Україна-НАТО), і цей досвід доцільно поширити на сферу реагування на можливі терористичні акти з використанням ЗМЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Співробітництво України з НАТО. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/1719.htm>
2. Співробітництво МНС України та НАТО. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua/content.php?id=209&m=C7>
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.11.2006 р. № 1539 «Про затвердження Положення про Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи»
4. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2004 році. – Режим доступу: http://www.mns.gov.ua/annual_report/2005/content_1.ua.php?m=B5
5. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2005 р. МНС України. – Режим доступу: http://www.mns.gov.ua/annual_report/2006/content_1.ua.php?m=B5
6. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2006 році. МНС України. – Режим доступу: http://www.mns.gov.ua/annual_report/2007/content_1.ua.php?m=B5
7. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2007 році. МНС України. – Режим доступу: http://www.mns.gov.ua/annual_report/2008/content_1.ua.php?m=B5
8. Довідка про стан співробітництва Україна-НАТО у галузі планування при надзвичайних ситуаціях цивільного характеру. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua/content.php?id=208&m=C7>
9. Інформація щодо розвитку співробітництва з Директоратом НАТО з питань планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру (ДПНС). – Режим доступу : http://mns.gov.ua/inter/integration/info_2.ua.php
10. Євроатлантичне співробітництво. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua/content.php?id=210&m=C7>
11. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2008 р. № 1072-р «Про затвердження заходів щодо виконання у 2008 році Плану дій Україна-ЄС»
12. http://www.nato.int/docu/nato_after_riga/nato_after_riga_ukr.htm
13. <http://www.nato.int/docu/basicxt/b061129e.htm>

Відомості про авторів:

Вороненко В.В., директор Департаменту з кадрової політики освіти і науки МОЗ України.

Скалецький Ю.М., зав. відділу техногенної та екологічної безпеки Національного інституту стратегічних досліджень.

Торбін В.Ф., д. мед. н., професор каф. військової токсикології УВМА.

Адреса для листування:

Вороненко Володимир Васильович, м. Київ, вул. Грушевського, 7, МОЗ.